

VYŽIVOVACIA POVINNOSŤ

NATÁLIA RICHTEROVÁ

Univerzita P. J. Šafárika, Právnická fakulta Košice, Slovensko

Abstract in original language

N/A

Key words in original language

Vývoj vyživovacej povinnosti od roku 1949; pramene vyživovacej povinnosti do roku 1992; špecifiká vyživovacej povinnosti v Slovenskej republike.

Abstract

N/A

Key words

Developement of allimony allowance obligation in 1949; allimony allowance obligation sources up to 1992; specifics of allimony allowance obligation in Slovak Republic.

Medzi najdôležitejšie funkcie rodiny patrí funkcia zabezpečovacia – inak i ekonomická. Táto funkcia v ponímaní právnej úpravy už vo Všeobecnom občianskom zákonníku z roku 1811 v jeho prvom diely v tretej hlave § 137 - § 186 „právo medzi rodičmi a deťmi“ upravoval výživné – menovite výživu detí. Definoval túto výživu ako prostriedok k zachovaniu fyzickej existencie a výchovy detí. Povinným bol v prvom rade otec (§ 141), ak nebol resp. nebol schopný, nastupovala matka a ďalej podporne v priamom rade po otcovi starí rodičia a až potom starí rodičia zo strany matky (§ 143).¹

Povojnový vývoj rodinného práva ovplyvnila Ústava 9. mája (r. 1948) a z právnickej dvojročnice vzišiel zákon č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve s účinnosťou od 1.1.1950. Došlo k vyčleneniu rodinného práva z občianskeho práva, a tým k vytvoreniu nového unifikovaného rodinného práva. Zásadnou zmenou tohto zákona bolo stanovenie rovnosti postavenia mužov a žien v rodine i v spoločnosti a zrovnoprávnenie detí narodených v manželstve a mimo manželstva. Z týchto zásad vychádzala aj samotná úprava vyživovacej povinnosti v zákone o rodinnom práve.

Pokiaľ ide o manželov, zákon o rodinnom práve upravoval v § 19 povinnosť obom manželom starať sa o uspokojenie potrieb rodiny podľa svojich síl a podľa pomeru svojich zárobkových a majetkových možností. Manželia teda boli povinní starať sa o hradenie nákladov na udržiavanie rodiny – byt,

¹ Sedláček, J.: Rodinné právo, Brno: Československý Akademický spolek „Právnik“, 1934, s. 221

stravu, ošatenie a pod. podľa svojich síl a podľa pomeru svojich finančných možností. Nešlo o rovnosť mechanickú, ale miera povinností sa riadila zárobkovými a majetkovými možnosťami každého z manželov. Poskytovanie prostriedkov sa mohlo sčasti, alebo celkom vyvážiť osobným výkonom starostlivosti o deti a spoločnú domácnosť. Išlo po prvý krát o zadosťučinenie a ocenenie práce, najmä žien v domácnosti.

Spoločenský bola najvýznamnejšia vyživovacia povinnosť medzi príbuznými v priamom pokolení. Zákon o rodinnom práve ho upravoval vo svojej druhej hlave piatej časti v §§ 70 – 77, čím zabezpečil záruku deťom prostredníctvom rodičov, že ich telesný a duševný rozvoj bude zabezpečený aj po stránke materiálnej. Ustanovenie § 70 zákona o rodinnom práve upravoval zákonnú vyživovaciu povinnosť medzi príbuznými v priamom pokolení. Išlo o zákonnú povinnosť, ktorú dohodou medzi zúčastnenými nebolo možno platne ani vylúčiť, ani obmedziť.² Išlo o právo zakladajúce sa na ustanovení práva rodinného, ktoré nemožno previesť ani na iného, a ani sa ho nemožno zrieknuť. Pojem vyživovacej povinnosti vymedzoval § 70 ods. 1 tak, že ide o povinnosť poskytovať úhradu na osobné potreby. Osobnými potrebami sa rozumelo všetko, čo človek potrebuje k svojmu životu, a to ako zo stránky telesnej (strava, byt, šatstvo, lekárske ošetrovanie a pod.), tak aj zo stránky kultúrnej (literatúra, noviny, rozhlas a pod.).

Ustanovenie § 70 ods. 1 zákona o rodinnom práve ďalej zdôrazňovalo, že vyživovacia povinnosť medzi príbuznými v priamom pokolení je vzájomná, takže nárok na výživu majú ako predkovia voči potomkom, tak aj potomci voči predkom. Poradie, v akom mali príbuzní v priamom rade plniť, zákon určoval podľa zásady, že najprv sú na vyživovaciu povinnosť zviazaní potomci a len ak ich niet, vyživovacia povinnosť prechádza na predkov. Táto zásada však mala výnimku. V § 39 zákona o rodinnom práve sa ukladala rodičom povinnosť starať sa o výživu detí tak dlho, kým dieťa nie je schopné sa živiť samo. Teda v prvom rade sa povinnosť ukladala predkom. Táto výnimka vyplývala z povahy inštitúcie rodiny. Slovo dieťa v § 39 zákona o rodinnom práve sa myslelo iba na potomkov prvého stupňa. Vzhľadom na ustanovenie § 72 tohto zákona išlo len o dieťa maloleté, takže vyživovacia povinnosť uložená v § 39 zákona o rodinnom práve sa týkala len detí maloletých. Povinnosť živiť maloleté deti zaťažovala teda v prvom rade rodičov. Len čo maloleté dieťa nadobudlo plnoletosť, odpadla vyživovacia povinnosť podľa § 39 a nastúpila všeobecná vyživovacia povinnosť podľa § 70 ods. 2 zákona o rodinnom práve.

Už aj v zákone o rodinnom práve na rozdiel od ostatných práv a povinností rodičov voči deťom, ktoré majú majetkový charakter, neviazala sa vyživovacia povinnosť vo svojej existencii na rodičovskú moc. Aj v prípade, že by bol niektorý z rodičov pozbavený rodičovskej moci, nevzťahovalo by sa to na vyživovaciu povinnosť rodičov voči deťom.

² Rodinné právo, Bratislava: Povereníctvo spravodlivosti, 1950, s. 383

Vyživovacia povinnosť rodičov voči deťom vzniká podľa tohto zákona narodením dieťaťa. Od tohto okamihu sú rodičia v zmysle § 71 zákona o rodinnom práve povinní prispievať na úhradu osobných potrieb detí, a to rukou spoločnou a nerozdielnou. Čo znamená, že ak jeden z rodičov z vážneho dôvodu nemohol plniť vyživovaciu povinnosť, bol druhý rodič povinný ju plniť v celom rozsahu.

Samotný rozsah vyživovacej povinnosti rodičov voči deťom tu zákon určil odôvodnenými potrebami oprávnenej osoby, ako aj zárobkovými a majetkovými možnosťami povinných rodičov (§ 73 zákona o rodinnom práve). Pojem odôvodnené potreby oprávneného bol tu upresnený len u určitého subjektu na rozdiel od pojmu primerané náklady na výchovu a výživu, ktorý bol pojmom všeobecným. Zákon o rodinnom práve určoval potreby maloletého dieťaťa a plnoletého dieťaťa zvlášť. Potreby maloletého určoval jeho § 35.

Nárok na výživné určoval tomu, kto bol v núdzi, t.j. v takom stave, v ktorom sa postihnutému nedostávala z vlastných prostriedkov slušná výživa. To však neplatilo o nároku mal. detí proti rodičom (§ 72 zákona o rodinnom práve). Povinnosť rodičov k výžive mal. detí trvala zásadne dovtedy, pokiaľ dieťa nebolo schopné sa živiť samo. Tu sa uvedená skutočnosť nejavila jasná všeobecnými zárobkovými možnosťami dieťaťa. Bolo potrebné rozhodovať v tých prípadoch jednotlivo a starostlivo zvážiť okolnosti samostatnej výživy.

Zásady rovnoprávnosti muža a ženy a rovnoprávnosti detí pochádzajúcich z manželstva i mimo neho sa tak plne odrazili v zákone o rodinnom práve aj pri vyživovacej povinnosti rodičov voči deťom, ktorá tak zaťažila obidvoch rodičov rovnako. V § 73 uvedeného zákona zárobkové a majetkové možnosti sa posudzovali podľa času, keď sa povinnému vyživovacia povinnosť ukladala. V § 75 sa táto možnosť v zmysle zákona o rodinnom práve posudzovala podľa iného času. V prípade, že ten, kto už bol zaviazaný plniť vyživovaciu povinnosť sa v posledných troch rokoch predtým, než oprávnená osoba žiadala o určenie tohto záväzku zriekne právnym úkonom, alebo opomenutím majetkových práv, alebo výhod, alebo ak sa vzdá bez dôležitého dôvodu doterajšieho zamestnania, alebo ho zamení za menej výnosné, berú sa do úvahy pri určení výšky jeho záväzku, jeho zárobkové a majetkové možnosti v čase predtým, než tak urobil.³ V § 76 zákona o rodinnom práve otec dieťaťa, za ktorého nebola matka dieťaťa vydatá, bol povinný matke prispievať, ako slušnosť žiada, na úhradu nákladov na tehotenstvo a zľahnutie, ako i na úhradu jej osobných potrieb za čas troch mesiacov. Účelom bolo chrániť matku, ktorá nebola vydatá. Nárok sa uplatňoval v sporovom konaní. Žalovať bolo možné otca dieťaťa, alebo muža, ktorého by bolo treba pokladať za otca dieťaťa, keby sa bolo ženino tehotenstvo skončilo pôrodom.

³ Rodinné právo, Bratislava: Povereníctvo spravodlivosti, 1950, s. 383

V súvislosti s vydaním zákona o rodinnom práve bol vydaný zákon č. 266/1949 Zb. o dočasných zmenách v niektorých občianskoprávných veciach, ktoré vo svojich ustanoveniach riešil súvisiace otázky ako hmotnoprávneho, tak aj procesnoprávneho charakteru a preklenul obdobie do vydania nového občianskeho zákonníka (zákon č. 141/1950 Zb.). Paragraf 23 tohto zákona upravoval prípady výživného, kedy rodičia maloletého dieťaťa spolu nežijú. Zákon neukladal súdu povinnosť, aby o tom rozhodoval súd z úradnej moci. Predpokladal, že rodičia budú plniť všetky svoje povinnosti dobrovoľne. Ak by však svoju povinnosť neplnili, potom rozhodoval súd na návrh toho, komu sa malo dieťa zveriť do výchovy a akou sumou má každý z rodičov prispievať na výživu. Deň podania návrhu bol rozhodný pre súdne určenie odkedy začína povinnosť na výživu. Podotýkame, že nešlo o povinnosť solidárnu, ako bola v § 71 zákona o rodinnom práve. Dohoda rodičov vyžadovala súhlas súdu. Obdobne sa upravila vyživovacia povinnosť aj v prípade, ak rodičia spolu žili, ale jeden z nich neprispieval na dieťa výživným vôbec, alebo nie úplne. Prihliadalo sa na osobnú starostlivosť matky.

Vyplývajú z názvu sekcie „zblížovanie a rozchádzanie českého, slovenského a poľského rodinného práva“, vývoj rodinného práva v Poľsku bol po roku 1945 obdobný vývoju v Československu. Po prvej reforme rodinného práva v Poľsku vykonanej v rokoch 1945 až 1946, došlo k druhej reforme zákonom č. 27/1950 (Zbierka zákonov č. 34, bod 308). Tento kódex bol výsledkom úzkej spolupráce československej a poľskej legislatívy a v podstate sa zhodoval s našim zákonom č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve. Neboli teda v zásade ani rozdiely v alimentáčnom práve. Tak ako u nás, tak aj v Poľsku boli snahy o tretiu reformu rodinného práva. Výsledkom toho sa stal nový zákon (Kodeks rodziny i opiekuńcy) č. 59/1964 D.U., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1965. Podstatnou zmenou vo vyživovacích povinnostiach bola úprava výživného medzi rozvedenými manželmi. Manžel, ktorý rozvrat výlučne zavinil, bol povinný zabezpečiť svojmu bývalému manželovi životnú úroveň, akú mal pred rozvodom.

V Československu zlom vo vývoji rodinného práva nastal po prijatí ústavného zákona č. 100/1960 Zb. z 11. júla 1960. V nej sa osobitne zdôraznilo rovnaké postavenie mužov a žien v rodine, v práci a vo verejnej činnosti (čl. 20 ods. 3 Ústavy). Na Ústavných princípoch bol potom vypracovaný a prijatý nový zákon č. 94/1963 Zb. o rodine, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 1964. Jednotlivé ustanovenia týkajúce sa vyživovacích povinností nadväzovali na predchádzajúci stav predstavovaný zákonom č. 265/1949 Zb. avšak podrobnejšou úpravou. Princíp rovnoprávnosti mužov a žien v rodine a v spoločnosti, ktorý nový zákon o rodine prebral z Ústavy z roku 1960 sa premietol aj v oblasti vyživovacej povinnosti medzi manželmi a aj vyživovacej povinnosti rozvedených manželov, nazvaný „príspevok na výživu rozvedeného manžela. Z dôvodovej správy k návrhu zákona vyplýva však iná filozofia tejto úpravy, ako bola úprava poľská. Z nej vyplýva, že „pokiaľ ide o príspevok na výživu rozvedeného manžela, ustanovuje návrh zákona takú zásadu, že v našej spoločnosti, kde je väčšina

žien v pracovnom pomere a je zárobkovo sebestačná, je potrebné, aby povinnosť jedného manžela k druhému bola po rozvode obmedzená len na takú dobu, ktorá stačí k tomu, aby si manžel, ktorý nebol zárobkovo činný, zabezpečil zamestnanie a prostriedky k vlastnej obžive“.⁴ Preto na rozdiel od poľskej právnej úpravy z roku 1964, náš zákon o rodine z roku 1963 upravoval príspevok na výživu rozvedeného manžela rozsahom len nevyhnutnej výživy a časovo obmedzenej najdlhšie na päť rokov po rozvode. Osnova vyživovacích povinností v zák. č. 94/1963 Zb. o rodine vychádzala z úvahy, že občania si plnia v prevažnej väčšine svoje povinnosti vyplývajúce zo vzťahu medzi rodičmi a deťmi, medzi príbuznými a medzi manželmi dobrovoľne, ako povinnosť morálnu, nie zákonnú. Zákon č. 94/1963 Zb. o rodine upravoval vzájomnú vyživovaciu povinnosť rodičov a detí (§ 85 - § 87), vyživovaciu povinnosť medzi ostatnými príbuznými (§ 88 - § 90), vyživovaciu povinnosť medzi manželmi (§ 91), príspevok na výživu rozvedeného manžela (§ 92 - § 93) a príspevok na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke (§ 95). Osnova výživného kvôli lepšej prehľadnosti zahrňovala kritériá pre určenie rozsahu výživného do samostatnej šiestej hlavy ako „spoločné ustanovenia“ (§ 96) a taktiež podmienky konania pre vymožitelnosť jednotlivých nárokov z výživného (§ 97 - § 103).

Zmeny v oblasti vyživovacej povinnosti vyvolala potreba sociálnej odkázanosti na rozsahom vyššiu životnú úroveň u bývalých manželov.

Novela zákona o rodine (zák. č. 132/1982 Zb.) s ohľadom najmä na rozvedené ženy (starajúce sa o maloleté deti, ženy v staršom veku, ktoré sa nemohli uplatniť v pracovnom procese) určila rozsah príspevku na výživu rozvedeného manžela z nevyhnutnej výživy na primeranú výživu. Novela sledovala najmä to, aby súdy rozvedeným manželom priznávali viac ako len náklady na stravovanie, ale i na uspokojovanie ďalších nevyhnutných životných potrieb vyplývajúcich z ich veku, zdravotného stavu, spôsobu života a pod. (R 50/85).

V Zákone č. 94/1963 Zb. bolo pôvodne poskytovanie príspevku na výživu rozvedeného manžela obmedzené na päť rokov po rozvode (§ 93), pričom sa povinnosť platiť tento príspevok mohla výnimočne z dôležitých dôvodov predĺžiť, a to aj bez časového obmedzenia. Toto päťročné obdobie sa ukázalo v aplikačnej praxi ako nepostačujúce na to, že by sa odkázaný bývalý manžel mohol stať sebestačným a mohol si svoju výživu zabezpečiť vlastnými príjmami. Preto novela zákona o rodine (zák. č. 132/1982 Zb.) paragraf 93 zrušil a súdy mohli rozhodovať o príspevkoch pre bývalého rozvedeného manžela v primeranom rozsahu už bez časového obmedzenia. Novela zák. č. 132/1982 Zb. reagovala pri určení príspevku na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke (§ 95 zákon o rodine) na súlad s materskou dovolenkou a predĺžila povinnosť otcovi dieťaťa prispievať na

⁴ Holub, M.: Zákon o rodině a předpisy souvisící, Praha: Panorama 1986, s. 640

úhradu výživy matke na dobu jedného roka, ktorá začínala plynúť najskôr začiatkom tehotenstva, najneskoršie však odo dňa pôrodu.

Za trvania spoločného Československého štátu k ďalším zmenám v oblasti vyživovacích povinností nedošlo. Po rozdelení spoločného Česko – slovenského štátu, obe samostatné štáty, ako Česká republika, tak aj Slovenská republika nastúpili na svoj samostatný legislatívny proces. V oboch štátoch sa viedli rozsiahle diskusie o potrebe zmeny rodinnoprávnych vzťahov. Boli určené viaceré komisie pre vypracovanie jednak novely ešte vždy spoločného, platného zákona o rodine, ale aj pre prípravu monistického systému súkromného práva, teda aj rodinného práva, ktorý má osobné a majetkové práva úzko prepojené so všetkými súkromnými vzťahmi.

Výraznejšie zmeny v úprave vyživovacích vzťahov po roku 1989 boli realizované na Slovensku najmä novelou zák. č. 127/2002 Z.z. s účinnosťou od 1. apríla 2002 a Zák. č. 245/2002 Z.z. s účinnosťou od 1. novembra 2002.

Novelou Zák. č. 127/2002 Z.z. bol z § 96 vypustený jeho druhý odsek, podľa ktorého výživné nebolo možné priznať, ak by to bolo v rozpore so zásadami morálky socialistickej spoločnosti. Vypustenie tohto odseku sa stalo silným terčom kritiky judikačnej praxe, nakoľko sa očakávalo, že sa toto ustanovenie bude len depurovať a nahradí sa ustanovením o rozpore s dobrými mravmi. Obsahovo totiž táto klauzula v praxi veľmi chýbala najmä v konaniach o určení príspevku na rozvedeného manžela, ale aj pri vyživovacej povinnosti detí voči rodičom.

Zásadná zmena v úprave nastala zákonom č. 245/2002 Z.z., a to v prvom rade v § 85 ods. 2 zákona č. 94/1963 Zb. o rodine. Aj keď dovtedy teória rodinného práva ako aj judikačná prax ponímali vyživovacia povinnosť rodičov voči deťom v rozsahu rovnakej životnej úrovne, postrádala právna úprava konkrétne znenie rozsahu výživného. Novela tak upresňuje rozsah rovnakej životnej úrovne rodičovského výživného tak, že vsunul do § 85 ods. 2 druhú vetu: „Dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov“. Uvedený odsek bol spresnený tiež kritériom, ktorý zásadne ovplyvňuje rozsah tohto výživného, a to zisťovaním majetkových pomerov obidvoch rodičov. Dokazovanie skutočného príjmu rodiča z inej než závislej činnosti podliehajúcej dani z príjmu a majetkových pomerov rodičov všeobecne, je veľmi náročné a zdĺhavé. Z tohto hľadiska boli ustanovenia zákona č. 94/1963 Zb. o rodine absolútne nevyhovujúce už novým sociálnym a ekonomickým podmienkam spoločnosti a spôsobovali porušenie ústavného práva občana na súdne konanie bez zbytočných prieťahov. Preto novela zák. č. 245/2002 Z.z. zásadným spôsobom zmenila prístup k takto nejasným príjmom podnikateľov tým, že zaviedla nové ustanovenie § 85a ods. 1, ktoré zaviedlo domnienku príjmu povinného rodiča vo výške pätnásťnásobku životného minima, pokiaľ nepreukáže svoje príjmy predložením podkladov na zhodnotenie jeho majetkových pomerov a sprístupnením údajov chránených osobitnými predpismi. Toto ustanovenie

je aplikovateľné len, ak je zrejmy nepomer medzi preukázaným majetkom povinného rodiča a jeho preukázanými príjmami. Odsek druhý § 85a hore uvedenou novelou zákona o rodine umožnil považovať za odôvodnené potreby dieťaťa, ak to majetkové pomery povinného rodiča odôvodňujú aj tvorbu úspor, a to priamo za účelom najmä prípravy na budúce povolanie. Na tomto mieste však je nutné povedať, že celé znenie ustanovenia § 85a zák. č. 94/1963 Zb. o rodine s účinnosťou od 1. novembra 2002 bolo ako značne oneskorená reakcia na vznik podnikateľských subjektov a veľkú diferenciu medzi príjmami jednotlivých skupín obyvateľstva. Celé znenie, ako aj zaradenie ustanovenia je doslovne prevzaté z českej úpravy zavedenej zákonom č. 91/1998 Sb. účinným od 1.8.1998, ktorá je i dnes účinná ako tzv. „veľká novela“.

Na rozdiel od Českej republiky, sa legislatívny proces v rodinnom práve v Slovenskej republike oneskoril o sedem rokov. Dôvody tohto opozdenia sú viaceré, ale hlavný dôvod je snáď ten, že práce na príprave nového občianskeho zákonníka, v ktorom sa počítalo aj so zaradením rodinného práva v tom čase nepokročili, resp. boli zastavené. Nové spoločensko-ekonomické vzťahy si tak vyžiadali zrýchlenie príprav na novelizácii zákona o rodine. Zámer tvorcov nového zákona o rodine bol vytvoriť kvalitný pilier, na ktorom môžu v budúcnosti stavať pripravované rekodifikačné práce na novom občianskom zákonníku.

Predchádzajúci zákon o rodine č. 94/1963 Zb., ktorý v znení uskutočnených noviel platil až do 31.3.2005 bol na svoju dobu moderný a progresívny. Vo veľkej miere v ňom zostala zachovaná koncepcia právnej úpravy jeho predchodcu - zákona o rodinnom práve. Po dlhé štyridsaťročné obdobie platil takmer v nezmenenej podobe. Nereagoval už však dostatočne na vývoj a zmeny, ktoré nastali v spoločnosti. Celkovo osem noviel odrazilo len veľmi čiastkovo trendy, ktoré prinášal spoločenský vývoj.

V pláne legislatívnych úloh vlády SR na rok 2004 bolo Ministerstvu spravodlivosti SR uložené vypracovať novelu zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov. Zákon o rodine vyšiel v Zbierke zákonov v čiaske 20 pod č. 36/2005 Z.z. 19. januára 2005 s účinnosťou od 1. apríla 2005.

Počas jednotlivých fáz legislatívneho štádia priebežne odznievali výraznejšie diskusie týkajúce sa úpravy výživného a lehôt na rozhodovanie súdu vo veciach starostlivosti súdu o maloletých.

Keďže rozsah navrhovaných zmien prekročil možnosti priamej novelizácie zákona, vyžiadal si zmeniť nielen pôvodnú systematiku zákona, ale aj prijatie nového zákona. Podľa nášho názoru sa nejedná o taký rozsah zmien, ktorý si vyžadoval zmenu systematiky zákona o rodine. Neprehľadnosť sa ukazuje najmä pri nezhode s ustanoveniami, ktoré boli citované v doterajších judikátoch.

Tretia časť nového Zákona o rodine zachováva názov „ Výživné “, ale oproti predchádzajúcej úprave túto časť delí na dve hlavy a samotnú prvú hlavu ďalej člení na šesť oddielov. Najžiadanejšou zmenou tretej časti malo byť určovanie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom, pretože z hľadiska spoločenských a ekonomických zmien boli dovtedajšie ustanovenia už nevyhovujúce. Nový zákon o rodine však žiadne zásadné zmeny neprináša, skôr naopak ich ešte viac komplikuje. Tvorcovia síce prezentujú v dôvodovej správe zmenu filozofie v určovaní výživného stanovením práva dieťaťa na výživné zo zákona, toto však aj doposiaľ vyplývalo z ustanovenia o rodičovských právach a povinnostiach podľa § 33 zákona č. 94/1963 Zb. o rodine. Doterajšie kritériá rozsahu ostávajú na jednej strane naďalej nezmenené, ale zároveň sa zavádza povinnosť rodiča prispievať bez ohľadu na jeho možnosti, schopnosti, majetkové pomery a odôvodnené potreby dieťaťa, na jeho výživu, minimálnou sumou vo výške 30% zo sumy životného minima na nezaopatrené nepľnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona, ktorým je zák. č. 601/2003 Z.z. o životnom minime v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na častú zmenu výšky životného minima sa takéto vymedzenie minimálneho výživného nejaví najvhodnejšie, pretože v rôznych obdobiach bude stanovované minimálne výživné v rôznej výške. Bude potrebné tiež vyriešiť otázku, či zmena výšky životného minima nebude dôvodom pre zmenu rozhodnutia o výživnom a či vôbec pri určení minimálneho výživného má ustanovenie o možnosti zmeny rozhodnutia ešte význam. Myšlienka minimálneho výživného je vo svojej podstate dobrá, ale musí byť naviazaná na celý komplex sociálnych a ekonomických opatrení, bez ktorých je spolu so zákonom č. 201/2008 Z.z. o náhradnom výživnom za terajších podmienok nekonceptná a nezohľadňuje ani dlhodobu vysokú mieru nezamestnanosti v určitých regiónoch.

Doterajšie kritériá určovania rozsahu vyživovacej povinnosti sa dopĺňajú majetkovými pomermi povinného, ktoré sa okrem výživného pre deti má použiť aj pre ostatné druhy vyživovacích povinností. Okrem toho, súd má pri rozhodovaní prihliadať aj na neprimerané majetkové riziká, ktoré na seba povinný berie. Dôvodová správa označuje za takéto riziká, činnosť povinného subjektu, ktorá ohrozuje dosiahnutie zisku a súčasne možnosť poskytovania výživného.

Veľmi vhodným ustanovením je doplnenie doterajšej právnej úpravy novým ustanovením § 77 ods.2 zákona o rodine o možnosti priznania nároku na výživné maloletému dieťaťu tri roky spätne, zdôraznením výnimočnosti priznania spätého výživného len z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Tým sa predíde zneužívaniu tohto ustanovenia rodičmi po rozpade ich manželského, resp. partnerského vzťahu. Rodič uplatňujúci nárok dieťaťa na výživné bude musieť preukázať dôvody, ktoré mu bránili uplatniť nárok voči rodičovi hneď, ako prestal dobrovoľne plniť vyživovaciu povinnosť k dieťaťu.

Pokiaľ ide o ďalšie druhy vyživovacích povinností nový zákon o rodine upravuje rozsah vyživovacej povinnosti detí k rodičom na zabezpečenie primeranej výživy, namiesto doterajšej slušnej výživy. Pri vyživovacej

povinnosti medzi ostatnými príbuznými, ak sa určuje výživné pre maloleté dieťa, je možné použiť aj ustanovenie, ktoré za odôvodnené potreby dieťaťa považuje vytváranie úspor, čo je však v rozpore s ustanovením o rozsahu tejto vyživovacej povinnosti, ktorá má byť poskytnutá len v nevyhnutnej miere. Príspevok na výživu rozvedeného manžela možno priznať najdlhšie na dobu piatich rokov, ale je možné ju predĺžiť výnimočne z dôvodov uvedených demonštratívne.

Zákon č. 36/2005 o rodine v oblasti vyživovacích povinností nepriniesol zásadné zmeny. Nové ustanovenia buď vôbec neriešia aplikačné problémy dovtedajšej úpravy, alebo ju ešte viac komplikujú a vzájomne si protirečia. Dopad na nový zákon o rodine prináša každodennou rozhodovacou činnosťou judikačná prax. Potrebné zmeny v rodinnoprávnej úprave budú v modernejšom a dôslednejšom ponímaní uskutočnené dlho očakávanou rekonštrukciou občianskeho zákonníka.

Literature:

- Glos, J. a kol.: Rodinné právo, Bratislava: Obzor, 1965.
- Hrušáková, M. a kolektív: Rodinné právo, Brno: Nakladatelství Doplněk, 1993.
- Lazar, J. a kolektív: Občianske právo hmotné, Tretie doplnené a prepracované vydanie, Bratislava: Iura Edition, Edícia učebnice, 2006

Contact – email

natalia.richter@zoznam.sk